

АСОБА МУЗЫКАНТА ЯК АДЛЮСТРАВАННЕ АЎТАРА Ў ЗБОРНІКУ АПАВЯДАННЯЎ КАДЗУА ІСІГУРА «НАКЦЮРНЫ: ПЯЦЬ ГІСТОРЫЙ ПРА МУЗЫКУ І ЗМЯРКАННЕ»

А. Д. Арабіна

Беларускі дзяржаўны ўніверсітэт, г. Мінск;

anastasiya4855@mail.ru;

наук. кір. – Г. М. Бутырчык, канд. філал. навук, дац.

У артыкуле на матэрыяле зборніка аповяданняў Кадзуа Ісігура «Накцюрны: пяць гісторый пра музыку і змярканне» (*Nocturnes: Five Stories of Music and Nightfall*, 2009) разглядаецца асоба музыканта як адлюстраванне аўтара. Падкрэсліваецца значнасць ролі музыкі і аповеду ад першай асобы як спосабу адлюстравання праўдзівасці выкладзенага. Паказана, што ў творчасці Кадзуа Ісігура адбываецца сінтэз англійскай і японскай культур, ажыццяўляецца складанае ўзаемадзеянне дзвюх культурных парадыгмаў, якія ўтвараюць у тэксце адзінае цэлае.

Ключавыя словы: жанравая катэгорыя; музыка; *sicёсэцу*; абсурднасць; сінтэз культур; *English Englishman*; *Japanese Japanese*.

Пісьменніцкая дзейнасць стала альтэрнатывай для Кадзуа Ісігура, які з дзяцінства імкнуўся стаць музыкантам. У падлеткавым узросце будучы лаўрэат Нобелеўскай прэміі пісаў песні, граў на гітары і фартэпіяна. Ён выступаў у парыжскім метра з абнадзейлівымі дэма- запісамі, паказваў іх прадзюсерам, і кожны раз атрымліваў катэгарычную адмову. Толькі калі ў 1982 годзе быў апублікаваны першы раман Ісігура «Там, дзе ў смуге пагоркі» (*A Pale View of Hills*), ён адмовіўся ад сваіх музычных амбіцый.

Патэнцыял маладога пісьменніка быў заўважаны. У 1983 годзе Кадзуа Ісігура разам з Марцінам Эмісам, Салманам Рушдзі і Іэнам Мак'юэнам быў названы адным з лепшых маладых раманістаў Вялікабрытаніі. Яго другі раман «Мастак плыткага свету» (*An Artist of the Floating World*, 1986) атрымаў прэмію Уітбрэда, а трэці – «Рэшта дня» (*The Remains of the Day*, 1989) – быў уганараваны Букераўскай прэміяй.

Кадзуа Ісігура хацеў быць творцам, ствараць пэўную атмасферу, узбагачаць яе пачуццямі. І ўжо ў маладым узросце ён адчуў межы магчымасцей у ролі музыканта. Але потым, раскрыўшы ў сабе талент пісьменніка, ён здзейсніў сапраўдную эвалюцыю ад напісання песень да раманаў, і на сённяшні дзень кожны з яго твораў змяшчае ў сабе рысы некалькіх відаў мастацтваў.

На пытанне, кім сябе больш адчувае Кадзуа Ісігура: брытанцам ці японцам, ён адказвае, што не можа ў поўнай меры адчуваць сябе англічанінам, паколькі яго выхоўвалі «Japanese parents in a Japanese-speaking home». У яго была моцная эмацыйная сувязь з Японіяй і

захавалася шмат дзіцячых успамінаў пра жыццё там. У пісьменніка не было відавочнай сацыяльнай ролі, ён не быў сапраўдным англічанінам (*English Englishman*) і не быў сапраўдным японцам (*Japanese Japanese*). Адаптацыя для Ісігура азначала «a tug of war between feeling homeless and feeling at home» [3], а яго літаратурны прытулак – гэта «halfway house: neither Japanese nor English, somewhere between departure and arrival, nostalgia and expectation» [3]. Сінтэз японскай і англійскай культур у творчасці Кадзуа Ісігура адбываецца так, што дамінуючай можа быць паслядоўна ці то адна, ці то другая, але ніводная не з’яўляецца вядучай. У аўтарскай свядомасці ажыццяўляецца складанае ўзаемадзеянне дзвюх, пакуль яшчэ адрозных культурных парадыгмаў, якія выбудоўваюцца ў мастацкім тэксце ў адзіную цэласнасць. У выніку ўтвараецца новая карціна свету, у якой сыходзяцца Усход і Запад.

«Накцюрны: пяць гісторый пра музыку і змярканне» (*Nocturnes: Five Stories of Music and Nightfall*, 2009) – першы пасля шасці раманаў зборнік апавяданняў Кадзуа Ісігура. Створаны на год раней за раманы, якія публікаваліся раз на пяць гадоў, зборнік быццам пасылае чытачу сігнал, што пісьменніку яшчэ ёсць што сказаць, толькі неабходна крыху паскорыць тэмп, каб усё паспець.

Аднесенасць «Накцюрнаў» менавіта да жанравай катэгорыі зборніка апавяданняў спрэчная. Пісьменнік супраціўляецца, каб характарызаваць кнігу менавіта такім чынам. Сапраўды, раманысты часам публікуюць зборнікі апавяданняў, якія звычайна ўяўляюць сабой збор гісторый за некалькі дзясяткаў гадоў. Але Ісігура напісаў сваю кнігу ад пачатку да канца быццам санату, часткі якой падаюцца асобнымі музычнымі творамі, але ўяўляюць сабой адзінае цэлае. Па словах пісьменніка, кніга была задумана як завершаны твор, амаль як музычны твор у пяці частках.

Улавіць магію аднаго віду мастацтва праз прызму іншага – складаная справа. У сваёй сёмай кнізе «Накцюрны: пяць гісторый пра музыку і змярканне» Кадзуа Ісігура спрабуе менавіта гэта.

Банальны самападман і неажыццявімыя мары, скарга на час і жыццё, якое складаецца не зусім так, як хацелася, былі вызначальнымі тэмамі амаль усіх прац Ісігура.

Музыка – ключавы вобраз у кнізе. Ён уяўляе сабой ідэалізаваную асобу, якая мае мала агульнага з рэальнасцю. Аб’яднальным элементам, які звязвае пяць гісторый, выкладзеных у творы, з’яўляецца канфлікт паміж тым, што абяцае музыка, і тым, што дае жыццё. «Накцюрны» – гэта зборнік з пяці кароткіх апавяданняў пра музыкантаў, якія ніколі не дасягалі поспеху, пра які марылі.

Голас аўтара на старонках дзіўна няўлоўны. Кожная з гісторый вядзецца ад першай асобы, проста і лаканічна, без выкарыстання

своеасаблівых мастацкіх фігур, але ўсё ж нагружаная дастатковай эмацыйнай вагай.

У эпоху Мэйдзі (1868–1912), з моманту адкрыцця межаў Японіі, пачынаецца працэс якаснай змены японскай літаратуры, адбываецца хуткае знаёмства японцаў з заходняй культурай, зараджаецца сучасная проза. Японская літаратура набывае рысы натуралізму (*сядзіцусюгі*, «ся» – «адлюстроўваць, капіраваць»). Абагульненне падмянялася капіраваннем рэчаіснасці аж да драбнючкіх дэталаў. Адбываецца змена ў напісанні, дзе перавага аддаецца асабістаму жыццю, дробязям побыту – ствараецца жанр эгарамана (*сісэсэцу* – «аповесць пра сябе»). Лічылася, што пісьменнік праўдзіва можа пісаць толькі пра самога сябе.

Зыходзячы з вышэйсказанага, можна казаць аб вялікай значнасці першай асобы для японскай літаратуры сучаснага перыяду, што суадносіцца і з творчасцю самога Кадзуа Ісігура. Пісьменнік тлумачыць гэты факт тым, што апавяданне ад першай асобы працуе, каб прыхаваць пэўныя рэчы нават ад самога апавядальніка. Акрамя таго, апавяданне ад першай асобы дазваляе наглядна прадэманстраваць працу памяці.

У першай гісторыі «Зорка эстрады» (*Crooner*) апавядальнік – гітарыст Янэк, які зарабляе на жыццё іграй у аркестрах кавярняў вакол плошчы Святога Марка ў Венецыі. Рэпертуар непатрабавальны: «What tourists can't take too much of is the classical stuff, all these instrumental versions of famous arias. Okay, this is San Marco, they don't want the latest pop hits. But every few minutes they want something they recognise, maybe an old Julie Andrews number, or the theme from a famous movie. I remember once last summer, going from band to band and playing "The Godfather" nine times in one afternoon» [2]. Але ўсю гэту аднастайнасць парушае з'яўленне знакамітага выканаўцы Тоні Гарднера, зоркі мінулых часоў, які разам з жонкай адпачывае ў Італіі: «Tony Gardner had been my mother's favourite» [2]. Некалі папулярны спявак, Тоні знаходзіцца на сыходзе кар'еры, і гэта становіцца праблемай, якая чырвонай ніткай праходзіць праз сюжэт усяго аповеду. У Тоні Гарднера ёсць прапанова да Янэка: акампаніраваць яму падчас выканання серэнады для жонкі. Аднак канцэрт прымае неспадзяваны абарот, і лірычны герой аказваецца ўцягнутым у працэс развітання сужэнцаў.

Янэк родам з Польшчы, хлопец раз за разам чуе ад людзей, што ён чужынец у Італіі. Напамінам служыць словы Тоні Гарднера: «So you come from one of those communist countries. That must have been tough» [2], «But what I intended to say to you, friend, what I meant was that coming from where you do, quite naturally, there are many things you don't understand yet. Just like there'd be many things I wouldn't understand in your country» [2]. Прыгаданы факт з біяграфіі героя нездарма выкладзены ў апавяданні.

Бачыцца відавочнае падабенства да жыццяпісу Кадзуа Ісігура, які яшчэ ў юнацтве быў вулічным музыкантам і выступаў на англійскай і французскай зямлі, з'яўляючыся японцам па паходжанні. Праз вобраз Янэка перададзена раз'яднанне краін Усходу і Захаду, іх непаразуменне: «For all I knew, when Mr. Gardner started singing, Mrs. Gardner would come to the window with a gun and fire down at us» [2].

У больш позняй гісторыі «Накцюрн» (*Nocturne*) (чацвёртая ў кнізе) ужо разведзеная Ліндзі сябруе з саксафаністам Сцівам. Лірычны герой мае патэнцыял у музычнай сферы, але яго непрыкметны твар перакрэслівае шлях да папулярнасці. Пад ціскам разводу з жонкай Хелен ён рашаецца на жыццёвае выпрабаванне, спадзеючыся, што «новы» твар выратуе шлюб. У атэлі, дзе адпачываюць пасля пластычных аперацый знакамітасці, лірычны герой першы раз сустракае Ліндзі Гарднер: «The week before, I'd been a jazz musician. Now I was just another pathetic hustler, getting my face fixed in a bid to crawl after the Lindy Gardners of this world into vacuous celebrity» [2]. Жанчына раскрывае талент у Сціве, а яго менеджер Брэдли заклікае выкарыстаць магчымасць быць прарэкламаваным самой Ліндзі Гарднер, каб прасунуцца па кар'ернай лесвіцы. У канцы герой змяняе погляд на жыццё: найлепшым кірункам для яго будзе рух наперад і адкрыццё іншых гарызонтаў: «Maybe Lindy's right. Maybe, like she says, I need some perspective, and life really is much bigger than loving a person. Maybe this really is a turning point for me, and the big league's waiting. Maybe she's right» [2]. У рэшце рэшт становіцца ясна, што Ліндзі і Стыў на самой справе зусім не ведаюць адно аднаго: кожны з іх застаецца схаваным за пластамі бінтоў, сапраўды гэтак жа, як іх новыя асобы не дадуць ніякіх падказак грамадству адносна іх унутранага жыцця. Балада пра Тоні і Ліндзі Гарднер, а таксама развітанне Сціва і Хелен гучаць у гэтай кнізе як горка-салодкі рэфрэн, поўны смутку дваіх закаханых.

Другая гісторыя «І ў буру, і ў ясныя дні» (*Come rain or come shine*) знаёміць нас з Раймандам, музыкантам-аматарам і, па меркаванні знаёмых, няўдачнікам. Ён наведваецца да старых універсітэцкіх сяброў, Эмілі і Чарлі. Зачын, якім адкрываецца апавяданне, быццам падказвае чытачу былую рамантычную сувязь пратаганіста і Эмілі: «Like me, Emily loved old American popular songs. She'd go more for the up-tempo numbers, like Irving Berlin's "Cheek to Cheek" and Cole Porter's "Begin the Beguine," while I'd lean towards the bitter-sweet ballads – "Here's That Rainy Day" or "It Never Entered My Mind"» [2]. Гісторыя адрозніваецца абсурднасцю, у ёй відавочныя рысы сюррэалізму. У момант, калі Райманд чытае ў дзённіку Эмілі абразу пра сябе, ён разрывае аркуш на кавалкі. Не жадаючы быць раскрытым, лірычны герой «пераапранаецца» ў сабаку,

каб вывесці на няправільны след гаспадыню дома і выратаваць сябе. Безумоўна, ён злоўлены на месцы злачынства. Але нават у моманты найвышэйшага абсурду ўсё роўна адчуваецца стоены боль героя. Спрабуючы дапамагчы сябру захаваць шлюб, Райманд разбурае адзінае, што аб'ядноўвала яго з Эмілі – адчуванне музыкі. Фінальнай сцэнай становіцца апошні танец герояў, апошні назаўсёды: «This was Sarah Vaughan's 1954 version of "April in Paris," with Clifford Brown on trumpet. So I knew it was a long track, at least eight minutes» [2].

Дзве астатнія гісторыі – «Молверн Хілз» (*Malvern Hills*) і «Віяланчэлісты» (*Cellists*) (трэцяя і пятая адпаведна) – падаюцца як выдумка: будучы аўтар песень знаёміцца з парай пажылых музыкантаў у Молверн-Хілз, якія падарожнічаюць па Англіі, а малады вяланчэліст атрымлівае ўрокі ад таямнічай амерыканкі-віртуозкі. І тут таксама ўсё яшчэ прысутнічае тое ж хваляванне – «a sense of music both drawing people together, and opening up the abyss between them» [5]: «Then they came closer and I could see they were both gazing at my guitar – which I'd continued to play – with a look of happy amazement, the way people gaze at a baby. Even more astonishing, the woman was tapping her foot to my beat» [2].

Падобна цыклу, кніга пачынаецца і заканчваецца ў адным і тым жа месцы – Італіі – і змяшчае тонкія пералівы музыкі, якія былі б няўключнымі ў межах аднаго апавядання. Ісігура Кадзуа ставіць перад сабой задачу перадаць праз мову адценні музыкі і змяркання і па-майстэрску яе выконвае.

Бібліяграфічныя спасылкі

1. *Aitkenhead, D.* Kazuo Ishiguro: 'There comes a point when you can count the number of books you're going to write before you die. And you think, God, there's only four left' [Electronic resource] / D. Aitkenhead. – The Guardian, 2009. – Mode of access: <https://www.theguardian.com/books/2009/apr/27/kazuo-ishiguro-interview-books>. — Date of access : 18. 11. 2021.
2. *Ishiguro, K.* Nocturnes : Five Stories of Music and Nightfall [Electronic resource] / K. Ishiguro. – Mode of access: <https://onlinereadfreenovel.com/kazuo-ishiguro/34883-nocturnes-five-stories-of-music-and-nightfall.html>. – Date of access : 18. 11. 2021.
3. *Lewis, B.* Kazuo Ishiguro : Contemporary Modern Writers / B. Lewis. – Manchester : Manchester University Press, 2000. – 208 p.
4. *Macfarlane, R.* Nocturnes : Five Stories of Music and Nightfall by Kazuo Ishiguro [Electronic resource] / R. Macfarlane. – The Sunday Times, 2009. – Mode of access : <https://www.thetimes.co.uk/article/nocturnes-five-stories-of-music-and-nightfall-by-kazuo-ishiguro-9bhkm6557st>. – Date of access: 18. 11. 2021
5. *Preston, J.* Nocturnes by Kazuo Ishiguro : review [Electronic resource] / J. Preston. – The Daily Telegraph, 2009. – Mode of access: <https://www.telegraph.co.uk/culture/books/bookreviews/5206512/Nocturnes-by-Kazuo-Ishiguro-review.html>. – Date of access: 18. 11. 2021.
6. *Shilling, J.* Nocturnes by Kazuo Ishiguro : review [Electronic resource] / J. Shilling. –

- The Daily Telegraph, 2009. – Mode of access : <https://www.telegraph.co.uk/culture/books/bookreviews/5208340/Nocturnes-by-Kazuo-Ishiguro-review.html>. – Date of access: 18. 11. 2021.
7. *Swift, G.* Kazuo Ishiguro [Electronic resource] / G. Swift. – Bomb. – 1989. – №29. – Mode of access: <https://bombmagazine.org/articles/kazuoishiguro/>. – Date of access : 18. 11. 2021.
 8. *Taylor, C.* Scenes from an Italian café [Electronic resource] / C. Taylor. – The Guardian, 2009. – Mode of access: <https://www.theguardian.com/books/2009/may/16/nocturnes-music-nightfall-kazuo-ishiguro>. – Date of access: 18. 11. 2021.
 9. *Tucker, N.* Kazuo Ishiguro: People in Service, A Life of Meaning [Electronic resource] / N. Tucker. – Washington, The Library of Congress : National Book Festival, 2021. – Mode of access: <https://blogs.loc.gov/loc/2021/09/kazuo-ishiguro-people-in-service-a-life-of-meaning/>. – Date of access : 18. 11. 2021.
- Fleming, T.* Heartbreak in five movements [Electronic resource] / T. Fleming. – The Observer, 2009. – Mode of access: <https://www.theguardian.com/books/2009/may/09/kazuo-ishiguro-nocturnes>. – Date of access : 18. 11. 2021.